

Summary

KATARÍNA CHMELINOVÁ/ O *Skutkach wojny* Petera Paula Rubensa

Jacob Burckhardt określił *Skutki wojny* pędzla Rubensa (Palazzo Pitti, Florencja) jako dzieło charakteryzujące cały okres wojny trzydziestoletniej. Ten słynny obraz, wykonany dla Ferdynanda II, wielkiego księcia Toskanii, został ukończony w 1638 roku. Rubens starannie objaśnił alegorię w nim zawartą w zachowanym liście z 12 III 1638, adresowanym do Justusa Sustermansa, flamandzkiego malarza pracującego we Florencji na usługach Medyceuszy. Dzieło to było wielokrotnie badane i interpretowane. Po części znamy także okoliczności jego powstania, jak i późniejsze wersje malowidła. Przykładowo, londyńska Galeria Narodowa posiada w swych zbiorach pracę na papierze przytwierdzonym do płótna powtarzającą kompozycję obrazu, ale w mniejszej skali. Nie należy też zapominać, że wcześniejsza kopia obrazu Rubensa (ok. 1745) znajdowała się w Poczdamie w pałacu miejskim należącym do Fryderyka II Wielkiego. Literatura przedmiotu wzmiankuje również szkic do obrazu z prywatnych zbiorów, obecnie zaginiony, wystawiony w Brukseli w 1937 roku.

W tym kontekście niezwykle interesujące okazało się odkrycie w słowackiej kolekcji prywatnej obrazu z tej epoki, wykonanego na drewnianej desce, niewzmiankowanego dotąd w fachowej literaturze, który, poza kilkoma detalami, koresponduje z rubensowskimi *Skutkami wojny* z lat 1637–1638. O pracy tej wydana została krótka opinia niemieckiego badacza, prof. J. Müllera Hofstedego, w 2009 roku. Według niego ów obraz na desce dębowej jest szkicem kompozycji Rubensa wykonanym w jego własnym warsztacie ok. 1637–1638. Dzięki nowej ekspertyzie z 2012–2013 r. możliwe stało się przeprowadzenie serii testów analitycznych pomagających ustalić wiek oraz zakres i charakter późniejszych zmian (skan RTG, reflektografia w UV, pomiar mikroskopem IR, analizy EDS i SEM oraz mikroskopii optycznej pigmentów i odwrócenia płótna). W efekcie stwierdzono, że pod względem technologicznym i użytych pigmentów badany obraz odpowiada parametrom dzieł XVII-wiecznych, co potwierdza opinię Hofstedego. Niestety, nic nie wiemy na temat poprzednich właścicieli słowackich *Skutków wojny*. Obecny posiadacz obrazu kupił go od członka nieokreślonego, choć ważnego, szlacheckiego rodu austro-węgierskiego, blisko skoligaconego z dworem habsburskim, a nawet z samym Franciszkiem I Lotaryńskim. Malowidło miało by jakoby zostać zakupione w XVIII stuleciu.

Niewielki obraz sztalugowy ze Słowacji jest dziełem oryginalnym, najprawdopodobniej namalowanym bezpośrednio w warsztacie Rubensa. Starannie wykonany rysunek wstępny oraz wyrafinowanie słowackiej kompozycji (uwzględniając typologię szkiców) pozwalają określić to dzieło jako formę *modello* albo szkicu *ex post – ricordo*. Ponieważ jednak różni się ono w kilku elementach od ukończonego obrazu florenckiego i ma widoczne *pentimenti*, mamy tu do czynienia jednak z rodzajem *modello*, w przeciwieństwie do *Skutków wojny* z Galerii Narodowej w Londynie. Potwierdzona data powstania dzieła, niewątpliwie ścisły związek z płótnem z Florencji, oznakowania Rubensa widoczne z jednej strony oryginalnej warstwy słowackiego obrazu, a także różnice detali w porównaniu z rubensowskimi oryginałami z lat 30. XVII w. pozwalają na określenie go jako warsztatowego *modello* wykonanego według wskazówek mistrza, a być może z poprawkami naniesionymi przez niego samego. Współczesny stan wiedzy potwierdza, że w owym czasie Rubens zatrudniał kilku artystów. Bardziej szczegółowa atrybucja to jednak zadanie dla badaczy zajmujących się dziełem Rubensa i jego kręgu.